



**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА
РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ:
ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**Міжнародної науково-практичної
конференції**

26-27 жовтня 2023 р.

Запоріжжя
Україна

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Ministry of Education and Science of Ukraine
Department of Education and Science of Zaporizhzhia Regional State Administration
Municipal Institution of Higher Education “Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy”
of Zaporizhzhia Regional Council



ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
Міжнародної науково-практичної конференції
«СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА
ПОВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ»

BOOK OF ABSTRACTS
of the International scientific and practical conference
“STRATEGIC ORIENTATIONS OF EDUCATION AND REHABILITATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL
LAW AND POST-WAR TIMES: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS”

26-27 жовтня 2023 року
October 26–27, 2023

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

*Рекомендовано до друку Вченою радою комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
(протокол № 2 від 27 жовтня 2023 року)*

Редакційна колегія:

В. В. Нечипоренко (відповідальний редактор), доктор педагогічних наук, професор, Хортицька національна академія;

Н. М. Гордієнко, доктор соціологічних наук, професор, Хортицька національна академія;

М. С. Кудінова, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. М. Галієва, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. О. Сташук, кандидат педагогічних наук, Хортицька національна академія;

Г. Б. Глущенко, старший викладач, Хортицька національна академія;

О. В. Макаренко, методист, Хортицька національна академія.

Бібліографічні редактори:

Єнєва С. В., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Прохорова С. П., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Двореченцева А. С., методист, Хортицька національна академія.

Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 жовтня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. – Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2023. – 764 с.

С 83

Strategic orientations of education and rehabilitation in the conditions of martial law and post-war times: problems, solutions, prospects : Book of Abstracts of the International scientific and practical conference of students and young researchers (Zaporizhzhia, October 26–27, 2023) / General editor V. Nechyporenko. – Zaporizhzhia : Publishing House of Khortytsia National Academy, 2023. – 764 p.

ISBN 978-617-7929-11-5

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи», організованої науково-педагогічним колективом Хортицької національної академії у співпраці з українськими і зарубіжними партнерами. Опубліковані тези доповідей висвітлюють нагальні проблеми, завдання та перспективи розвитку освітньої сфери в умовах війни; розкривають специфіку впливу штучного інтелекту та цифровізації на освітній ландшафт; актуалізують теоретичні та практичні аспекти спеціальної й інклюзивної освіти; характеризують особливості психологічної та соціальної реабілітації населення України; розкривають сучасні підходи до дотримання здорового способу життя; відображають актуальні тенденції розвитку мистецтва, дизайну, менеджменту та туризму.

Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам і широкому колу фахівців суспільно-гуманітарного профілю.

Редакційна колегія може не поділяти концептуальні ідеї авторів та інтерпретаційні підходи, репрезентовані у змісті тез. Відповідальність за достовірність поданих матеріалів, наведених цитат, статистичних та емпіричних даних несуть учасники та їхні наукові керівники згідно з юридичними й етичними нормами академічної доброчесності.

УДК 37+364-786]"364/366"

ISBN 978-617-7929-11-5

© Автори тез, 2023

© Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023

Кердивар Валентин Віталійович,
доктор філософії зі спеціальності 053 Психологія,
старший науковий співробітник навчально-наукової лабораторії
екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру,
Національний університет цивільного захисту України,
м. Харків, Україна

ПСИХОРЕАБІЛІТАЦІЙНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ, ЩО СТАЛИ ЖЕРТВАМИ ВІЙНИ ТА ПЕРЕСЕЛИЛИСЯ В МЕЖАХ УКРАЇНИ

В умовах активних бойових дій на території нашої держави та криз у різних країнах світу виникає нагальна потреба у вивченні та розробці ефективних психореабілітаційних заходів для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що стали жертвами війни та переселилися в межах України. Ця тема стає актуальною в умовах постійного переселення і зміни оточення для багатьох громадян України.

Дослідження в галузі психології війни та переміщення були активно проведені в різних частинах світу, зокрема в Україні. Роботи, проведені психологами, соціологами та медичними фахівцями, показали, що військові конфлікти можуть залишити глибокий слід на психічному стані осіб, які стали жертвами агресії. До цих пір в Україні було здійснено значну кількість досліджень, що висвітлюють психологічні аспекти внутрішнього переміщення та травматичні наслідки війни для цільової групи. Проте багато з цих досліджень фокусуються на аналізі проблем, зокрема посттравматичного стресового розладу, а менше уваги приділяють психореабілітаційним заходам та психосоціальній підтримці для ВПО.

Внутрішнє переміщення внаслідок війни може призвести до серйозних психологічних травм та стресів. ВПО часто стикаються із втратою дому, рідних, роботи, а також переживають страхи та невпевненість у майбутньому. Ці емоційні труднощі можуть викликати різні психічні проблеми, зокрема тривожні розлади, депресію та посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

Психологічна реабілітація – діяльність, спрямована на відновлення та підтримку функціонування особи у фізичній, емоційній, інтелектуальній, соціальній та духовній сфері із застосуванням методів психологічної та психотерапевтичної допомоги у формі психотерапії, психологічного консультування або першої психологічної допомоги. [1] Цей процес передбачає ряд психологічних, психотерапевтичних та соціальних заходів, спрямованих на підтримку та полегшення адаптації ВПО до нових умов життя. Проте для досягнення успішних результатів психореабілітації важливо враховувати індивідуальні потреби та ресурси кожної особи.

Основні аспекти психореабілітаційних заходів для ВПО передбачають наступне:

Психологічна підтримка: Надання емоційної підтримки та сприяння подоланню стресу та тривожності є основним елементом психореабілітації. Професійні психологи співпрацюють з ВПО, допомагаючи їм висловлювати свої почуття та розвивати стратегії для копінгю.

Психотерапія: Психотерапевтичні сесії надають ВПО можливість працювати зі своїми психологічними проблемами. Методи когнітивно-поведінкової терапії та інші психотерапевтичні підходи допомагають врегулювати негативні емоції та думки. [2, с. 79]

Соціальна інтеграція: Важливим аспектом психореабілітації є сприяння інтеграції ВПО в нове соціальне середовище. Це може включати надання підтримки в пошуку житла, навчанні та працевлаштуванні [3, с. 93].

Групова підтримка: Групові сесії дозволяють ВПО спільно обговорювати свій досвід та надавати підтримку один одному. Цей підхід сприяє відчуттю приналежності та взаємодопомозі.

Постінформаційний психотравматичний синдром: Зважаючи на особливості конфлікту та переселення, необхідно розробити програми, спеціально адаптовані для ВПО, що пережили страшні події.

Психореабілітаційні заходи для внутрішньо переміщених осіб, що стали жертвами війни та переселилися в межах України, мають надзвичайно важливе значення для їхнього психологічного відновлення та адаптації до нових умов життя. Існуючі дослідження з психології підтверджують необхідність надання цільовій групі психореабілітаційної допомоги. Ефективні психореабілітаційні заходи повинні бути індивідуалізованими та орієнтованими на потреби конкретних осіб.

Досягнення позитивних результатів у психореабілітації ВПО може сприяти не лише особистому благополуччю, але й сприяти процесам відновлення та побудови стабільного суспільства. Наявність наукових досліджень і розробка програм психореабілітації є важливими кроками у цьому напрямку, і подальше дослідження та практичне впровадження цих заходів мають важливе суспільне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гара : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. № 1338 : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-п/conv/sp:dark?dark=0#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

2. Плескач Б., Уркаев В. Соціально-психологічні аспекти психотерапевтичної допомоги внутрішньо переміщеним особам. *Актуальні проблеми психології: Консультативна психологія і психотерапія*. 2017. Т. 3, № 13. С. 74–91.

3. Песоцька Ю. Соціальна реабілітація та соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб. *Social Work and Education*. Vol. 9, No1. P. 89-99. DOI: 10.25128/2520-6230.22.1.7.

Кетлер-Митницька Тетяна Сергіївна,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та соціальної роботи,
Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна

НАПРЯМКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УМОВАХ ONLINE НАВЧАННЯ

Війна негативно вплинула на психологічний стан всіх суб'єктів освітнього процесу, зокрема здобувачів вищої освіти в Україні. Небезпека життя та здоров'ю студентів, руйнування інфраструктури університетів, вимикання електропостачання, вимушені міграція та працевлаштування значно ускладнили процес здобуття вищої освіти.

Додатковим викликом став перехід до онлайн навчання, який загострив проблеми освіченості у сфері інформаційних технологій, забезпечення відповідними технічними засобами, необхідності доступу до мережі Інтернет тощо. Як виявило дослідження Н. Гуменюк, студенти відзначають такі проблеми, як недостатній розвиток умінь організовувати власний час та процес навчання, складнощі концентрації уваги, зниження навчальної мотивації, недостатня увага з боку педагогів, домінування негативних емоційних станів [2, с. 563–567]. Вважаємо цінним думку Л. Помиткіної про те, що вимушена безпорадність та бездіяльність в умовах невизначеності, зростання кількості нерозв'язаних питань щодо власного майбутнього спровокували формування у студентів та навіть викладачів звичку відкладати вирішення складних проблем, тобто схильність до прокрастинації. Науковці зазначають, що під час війни прокрастинація як реакція на довготривалий стрес стрімко поширюється у вищій школі. Погіршення відвідування лекцій в умовах онлайн навчання, розпливчатість термінів виконання практичних завдань, відкладання виконання самостійної роботи до кінця семестру призводять до стану тривожної бездіяльності, яку багато студентів не в змозі подолати самостійно [7, с. 650–651]. Накопичення подібної проблематики свідчить про необхідність організації психолого-педагогічної реабілітації студентів в умовах війни. На відміну від реабілітації учасників бойових дій та їх близьких, ця галузь психологічної допомоги в наш час залишається недостатньо розробленою.

Психологічна реабілітація, за В. Дуб, – це професійний вплив, спрямований на зменшення негативних наслідків психологічної травми, який забезпечує відновлення стану психічного благополуччя, достатнього для повернення психічної рівноваги та успішного виконання життєвих завдань [4, с. 8–39]. Педагогічна та соціальна реабілітація молоді, що постраждала внаслідок війни, на думку М. Бачинської, передбачає відновлення здібностей та якостей, що дозволяють особистості здійснювати різні соціальні ролі, долучатися до важливих для неї сфер соціальних відносин і діяльності [1, с. 106–107]. Отже, *психолого-педагогічну реабілітацію студентів* ми розуміємо як систему заходів, спрямованих на відновлення психологічного благополуччя особистості здобувача вищої освіти, його готовності до успішного виконання навчальної програми та саморозвитку в умовах війни.

Психологічна реабілітація, на нашу думку, має наступні напрямки. *Надання невідкладної психологічної допомоги* є найпершим кроком у разі отримання студентами психологічної травми. Викладач може надати студенту емоційну підтримку, запропонувати прості вправи, які зменшують паніку